

SAĞLIK BAKANLIĞI
Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Hasta Hakları ve Tıbbi Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Bakanlık Yayın No:963

ULAKBİM TR Dizinde Taranmaktadır

Hakemli Dergi
TSHD
Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi

ISSN: 2149-309X-Biannually
https://edergi.saglik.gov.tr/
https://dergipark.org.tr/tr/pub/tshd
Yıl/Year: 2023 Haziran/June
Sayı/Issue: 21

5395 SAYILI ÇOCUK KORUMA KANUNU'NA YENİ BİR KORUYUCU ÖNLEYİCİ TEDBİR ÖNERİSİ: REKREASYON VE SPOR TEDBİRİ*

Yunus DURSUN¹
Elvan ATAMTÜRK²

Makale Bilgileri/ Article info

Makalenin Türü/Article Type: Derleme
Geliş Tarihi / Date Received: 07.12.2022
Revizyon Tarihi/Date Revised: 21.05.2023
Kabul Tarihi / Date Accepted: 03.07.2023
Yayın Tarihi / Date Published: 30.06.2023
DOI: 10.46218/tshd.1215577

Makale Künyesi/To cite this article: Dursun, Y. ve Atamtürk, E. (2023, Haziran). 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na yeni bir koruyucu önleyici tedbir önerisi: Rekreasyon ve spor tedbiri. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 21 :172-190, Doi: 10.46218/tshd.1215577

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Elvan ATAMTÜRK, Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Kocaeli/Türkiye
elvan.atamturk@kocaeli.edu.tr
ORCID: 0000-0002-6538-4792

Öz

Türkiye'de ihmal, istismar mağduru olan ve suça sürüklenen korunma ihtiyacı olan çocuklara 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında işlem yapılmaktadır. Kanunda, çocukların barınma ve bakım ihtiyaçlarının giderilmesine, eğitimlerinin devam ettirilmesine, sağlık ihtiyaçlarının karşılanmasına ve ebeveynlerine danışmanlık hizmetinin sağlanmasına yönelik koruyucu ve destekleyici tedbir kararları yer almaktadır. Bu kanununda çocukların eğitim, danışmanlık, sağlık ve bakım ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli tedbir kararları bulunmasına rağmen onların biyo-psiko-sosyal gelişimleri açısından oldukça önemli olan ve onları pek çok risklerden koruyan özellikle serbest zamanlarının planlı bir şekilde değerlendirilmesine yönelik herhangi bir tedbir kararı bulunmamaktadır. Bu çalışmada spor, sanat ve kültürel faaliyetlerin çocuğun gelişimindeki olumlu etkisi vurgulanarak, hakkında korunmaya muhtaçlık kapsamında değerlendirme yapılan çocuklara ilişkin yeni bir tedbir kararının eklenilmesinin önerilmesi amaçlanmaktadır. İlk olarak çocuk korumaya ilişkin uluslararası ve ulusal mevzuata değinilmiş; sonrasında spor, sanat ve kültürel faaliyetlerin çocuğun gelişimindeki önemini ele alan çalışmalara yer verilmiş; sportif ve rekreasyonel faaliyetlerin bir koruyucu ve destekleyici tedbir olarak Çocuk Koruma Kanunu'nda yer almasının önemi vurgulanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk koruma kanunu, Tedbir kararları, Serbest zaman, Rekreasyon, Spor.

A NEW PROTECTIVE AND PREVENTIVE MEASURE PROPOSAL TO THE CHILD PROTECTION LAW NO. 5395: RECREATION AND SPORT MEASURE

Abstract

Children in need of protection are treated within the scope of the Child Protection Law No. 5395 in Türkiye. In this law, protective and supportive measures are taken to meet the shelter and care needs of children, to continue their education, to meet their health needs and to provide counseling services to their parents. Although there are injunctions necessary to meet the education, counseling, health and care needs of children in this law, there is no precautionary decision for the planned use of their free time, which is very important for their bio-psycho-social development and protects them from many risks. In this study, by emphasizing the positive effect of sports, arts and cultural activities on the development of the child, it is aimed to suggest adding a new precautionary decision regarding the children who are under evaluation and in need of protection. Firstly, international and national legislation on child protection was mentioned. Afterwards, studies dealing with the importance of sports, arts and cultural activities in the development of the child were included; The importance of including sports and recreational activities in the Child Protection Law as a protective and supportive measure has been tried to be emphasized.

Keywords: Child protection law, Measures, Leisure time, Recreation, Sport.

*Bu makale, yazarlar tarafından Sosyal Hizmet Sempozyumu 2022'de sunulan "5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na Yeni Bir Koruyucu Önleyici Tedbir Önerisi" başlıklı sözlü bildirdiden üretilmiştir.

¹ Dr., Sosyal Hizmet Uzmanı, Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, ORCID: 0000-0003-0067-1296

² Dr. Öğr. Üyesi, Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID: 0000-0002-6538-4792

“Çocuklar geleceğimizin güvencesi, yaşama sevincimizdir. Bugünün çocuğunu, yarının büyüğü olarak yetiştirmek hepimizin insanlık görevidir.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

1. Giriş

Birleşmiş Milletlerin 2021 dünya nüfus tahminleri, ülkelerin toplam nüfusları içindeki 0-17 yaş grubu çocuk nüfus oranlarının %30,0 olduğunu ortaya koymaktadır (UNFPA, 2019). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2021 sonu itibariyle Türkiye’de nüfusun 84 milyon 680 bin 273 kişi olduğunu ve bu sayının 22 milyon 738 bin 300’ünün çocuklardan oluştuğunu tespit etmiştir (TÜİK, 2022a ve TÜİK, 2022b).

Dünya nüfusu ve ülke nüfusumuzun neredeyse üçte birini çocuklar oluşturmaktadır (TÜİK, 2022a). Sağlıklı ve nitelikli bir toplum yapısının oluşturulması ve devam ettirilmesi için öncelikli olarak toplumun geleceği olan çocuklara gerekli olan her türlü imkân verilerek desteklenmeleri gerekmektedir. Ayrıca her türlü önlemin alınarak çocukların olumsuz yaşam olaylarına maruz kalmalarının ve suça sürüklenmelerinin önüne geçilmesi gerekmektedir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin ilk maddesinde, daha erken yaşta reşit olma durumu dışında, on sekiz yaşın altındaki her insan çocuk kabul edilmektedir. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu da benzer ifadelerle, çocuğu *“daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi”* olarak tanımlanmıştır. Yaşamın diğer süreçlerini etkilemesi açısından çocukluk dönemi oldukça önemli ve bir o kadar da hassastır. Çocuklara biyo-psiko-sosyal açıdan gelişiminin sağlanması için çocuklara ihtiyacı olan çeşitli asgari imkânların sağlanması gerekmektedir (BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989; 5395 Sayılı Kanun, 2005). Üyeleri arasında karşılıklı etkileşimin ve bağıntının olduğu bir yapı olan aile (Turan, 2012), bireylerin bakım, sağlık, ruhsal ve duygusal ihtiyaçlarının karşılandığı en önemli kurumdur. Sağlıklı bir ailede ihtiyaçları karşılanan bireyin topluma uyum sağlaması daha kolay olur. Halen toplumun en önemli yapıtaşı olma özelliğini devam ettiren aile; içinde yetiştirdiği kişinin olumlu davranış geliştirme, aile üyeleri ve çevre ile uyum sağlama ve nihayetinde bireyin sosyalleşme sürecinde oldukça önemli bir işlevi bulunmaktadır. Ailedeki ebeveynlerin görev ve sorumluluklarını yeterince yerine getirememesi ya da aile sisteminde beklenmedik bir biçimde oluşan bir aksaklık neticesinde bu yapıdaki işlevlerin sağlıklı olması ise bireyin olumsuz davranış geliştirmesine, kendisine ve çevresine uyum sağlayamamasına ve neticesinde de sağlıklı toplumsallaşmasına neden olmakta, bu da bireyin ihmal edilerek korunma ihtiyacı durumuna gelmesine veya toplum kurallarını çiğneyerek suça sürüklenmesine neden olabilmektedir (Fazlıoğlu, 2019; Açıkkel-Günel ve Daşbaşı, 2019).

Çocukların korunma ihtiyacı içerisinde olma nedenlerini ortaya koyan çalışmalarda ekonomik yoksunluk, ebeveynlerin boşanması, ebeveynlerden birinin ya da he ikisinin evi terk etmesi, ebeveyn vefatı, ebeveynlerdeki ruhsal sorunlar, duygusal, fiziksel ve cinsel istismar ve ihmal gibi çeşitli nedenlerin öne çıktığı anlaşılmaktadır (Hüseyinoğlu, 2017; Yavuz, 2016).

Kamu kurumları, işlevsiz yapıda olan ailenin sorunlarının çözülmesi, güçlenmesi ve işlevsel hale gelmesi için gerekli önlemleri alıp geliştirmiş olduğu sosyal politikalar sayesinde işlevleri sağlıklı olmayan ailenin kapasitesinin geliştirilmesi ve toplumla bütünleşmesi için gerekli desteği sağlamaktadır. Aile sistemi içerisinde asgari ihtiyaçları karşılanmayarak ve de ihmal ya da istismara maruz kalarak korunmaya muhtaç duruma gelen çocuklar için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı devreye girerek gerek sosyo-ekonomik destek ile gerekse de 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamındaki tedbirler ile çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmasını ve korunmasını amaçlamaktadır. Var olan mevzuat kapsamında çocukların bakım, eğitim ve sağlık açısından ihmal edilmelerine yönelik koruyucu tedbirler bulunmasına rağmen çocukların biyo-psiko-sosyal gelişimleri açısından önemli olduğu ve onları pek çok riskten koruduğu yapılan pek çok bilimsel çalışmada vurgulanan sportif, sanatsal ve kültürel aktiviteleri içeren bir tedbir kararı bulunmamaktadır. Bu çalışmada; sanat, spor ve kültürel etkinliklerin çocuğun gelişimi üzerindeki etkilerine değinilerek, bu etkinliklerin 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanununun 5/1. maddesinde bulunan koruyucu ve destekleyici tedbirlerden danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık, barınma tedbirinden sonra rekreasyon ve spor tedbirinin ek madde olarak yer almasını ve uygulamaya geçilmesini önermeyi amaçlamaktadır.

2. Çocuğun Korunmasına İlişkin Mevzuat

2.1. Uluslararası Mevzuat

I. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar uluslararası arenada çocukların haklarına ilişkin ilk düzenleme, 1924 yılında Milletler Cemiyeti tarafından deklare edilen "Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi"dir. Mustafa Kemal Atatürk tarafından 1931 yılında imzalanarak Türkiye de taraf olmuştur. Temelde çocuğun korunması, gelişimi, eğitimi ve barış içerisinde yetiştirilmesini içeren ve 5 maddeden oluşan Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'nin maddeleri şöyledir (League of Nations, 1924):

- 1) Çocuk, beden ve ruhen gelişmeye müsait şartlar içinde barındırılmalıdır.
- 2) Acıkan çocuk beslenmelidir, hasta çocuk tedavi edilmelidir, fikren geri kalan çocuk eğitilmelidir, yoldan çıkmış çocuk doğru yola getirilmelidir, terk edilmiş çocuk himaye altına alınmalı ve yardım görmelidir.
- 3) Çocuk hayatını kazabilecek bir hale getirilmelidir ve her türlü istismara karşı korunmalıdır.
- 4) Çocuk felaket zamanında en evvel yardım görmelidir.
- 5) Çocuk, yeteneklerini toplumun hizmetine adayacak bir ruh ile yetiştirilmelidir.

Çocuk haklarına ilişkin uluslararası ikinci düzenleme ise 1959 yılındaki Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi'dir. Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'ni İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne göre güncelleme kararı alan Kurul, insanlığın çocuğa verebileceğinin en iyisini vermesi gerektiği düşüncesiyle bu bildirgeyi ilan etmiştir. Çocukların haklarının uluslararası anlamda korunması, taraf devletleri bu sözleşmede belirlenen ilkeleri uygulaması ve iç mevzuatına uygun hale getirmesi yönünde etkileyen en önemli belge özelliği taşıyan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme 2 Eylül 1990 tarihinde kabul edilmiştir. Türkiye, bu sözleşmeyi 14 Eylül 1990 tarihinde imzalanmış ve 27 Ocak 1995 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanmasıyla yürürlüğe girmiştir. 56

maddede oluşan sözleşmede çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması amaçlanmıştır (BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989):

Hayatta Kalma Hakkı: Çocuğun hayatta kalması için gerekli olan beslenme, barınma, yeterli yaşam standardı ve sağlık imkânlarından yararlanması gibi temel ihtiyaçlarını ifade etmektedir.

Gelişme Hakkı: Çocuğun potansiyelini gerçekleştirebilmesi için ihtiyaç duyduğu eğitim, dinlenme, kültürel faaliyetler, düşünce, din ve vicdan özgürlüğü gibi ihtiyaçları ifade etmektedir.

Korunma Hakkı: Çocukların her türlü ihmal, istismar ve sömürüden korunmaları ile ihmal ve istismar mağduru çocukların korunmasını ve rehabilitasyonunu ifade etmektedir.

Katılım Hakkı: Çocuğun hayatını etkileyen hususlarda görüşlerini ifade ederek söz sahibi olmasını ve yaşadıkları toplumda aktif olarak rol almalarını ifade etmektedir.

Gerek Cenevre Çocuk Hakları Sözleşmesinin 5. maddesi, gerekse de BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin gelişme hakkı maddelerinde de değinildiği üzere çocuğun sağlıklı gelişimi kapsamında onların potansiyellerinin gelişmesi, çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun etkinliklerde bulunma, kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkı vardır. Bu noktada taraf devletlere gerekli önlemleri alma hususunda önemli görevler yüklemektedir.

Uluslararası sözleşmeleri imzalayarak gerekli yükümlülükleri yerine getirme taahhüdünde bulunan Türkiye, gerek anayasal gerekse de yasal düzlemde gerekli düzenlemeleri yapmıştır.

BM Genel Kurulu tarafından 29 Kasım 1985 tarihinde onaylanan Pekin Kuralları ile çocuk adalet sisteminin uygulanması hakkında asgari standart kurallar benimsenmiştir. Bu toplantıda kabul edilen maddelere göre üye ülkeler bünyesinde bulunan çocuk ve ailelerin daha iyiye yönlendirilmesini sağlaması, çocukların yaşları itibari ile yanlış yola sapmalarının imkân dâhilinde olabileceğini belirterek bu dönemde çocukların toplum için faydalı olabilmeleri yönünde çaba sarf edilmesi gerektiği, onların yasalara aykırı olan davranışlardan uzak durması için içinde buldukları şartların iyileştirilmesi gerektiği hususlarına değinerek çocukların refahının artırılması için aile, gönüllüler ve diğer toplumdaki grupların yanı sıra okullar ile diğer kurumlar da dâhil olmak üzere çevrede var olan tüm kaynağın harekete geçirilmesini önemsemektedir (BM Pekin Kuralları, 1985). Pekin kuralları kapsamında kabul edilen ilkeler ile kapsamlı sosyal politikalar üretilerek çocukların refah seviyelerinin maksimum seviyede artırılması hedeflenmekte olup bu sayede çocuk adalet sisteminin minimum seviyede devreye girmesi ile adalet sistemi sürecindeki uygulamaların çocuklar üzerinde oluşturabileceği zararlı etkilerin de azaltılması sağlanacaktır (BM Pekin Kuralları, 1985).

Yine BM tarafından çocuk suçluluğunun önlenmesine ilişkin olarak 14 Aralık 1990 tarihinde genel kurul tarafından onaylan Riyad İlkeleri ile devletlerin çocuk suçluluğunun önlenmesi hususunda yapması gereken görev ve sorumluluklar belirtilmiştir. Riyad İlkeleri (1990) ile çocuk suçluluğunun önlenmesi için ulusal, bölgesel ve uluslararası nitelikte yaklaşımlara ve stratejilere gerek duyulduğu, tüm çocukların temel insan haklarına sahip olduğu, bunların en başında ücretsiz eğitimin geldiği, yasaları ihlal edip etmemelerine

bakılmaksızın, ihmal ya da istismar edilen, uyuşturucu kullanımına sürüklenen, ciddi derecede olumsuz şartlarda yaşayan ve sosyal risklerle karşı karşıya kalan azımsanmayacak nicelikte çocuk olduğu belirtilerek aile, eğitim, yerel toplum ve kitle iletişim araçlarının çocuk üzerindeki etkilerine değinilerek bu alanlarda gerekli sosyal politikaların oluşturulması hususundaki öneme değinilmiştir. Ayrıca Riyad İlkelerinde çocukların yargılanması, korunması ve suçta sürüklenmelerinin önlenmesi hususunda hükümetlerin yapması gereken sorumluluklara değinilerek bu konuda proje ve programlar içeren bilimsel çalışmaların yapılması ve yapılan çalışmaların geniş ölçekte yayınlanması gerektiği, BM'nin organları, kurumları, kuruluşları ve yetkili büroları, çocuklar, çocuk adalet sistemi ve suçluluğun önlenmesi ile ilgili çeşitli sorunlar üzerinde çok sıkı bir işbirliği ve eşgüdümün sürdürülmesinin gerektiğine vurgu yapılmıştır (BM Riyad İlkeleri, 1990).

Yine BM tarafından Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin olarak 14 Aralık 1990 tarihinde genel kurul tarafından onaylan Havana ilkeleri ile tutuklamanın en son çare olduğu, tutuklanan çocuklar hususunda devletlerin görev ve sorumlulukları belirtilmiştir.

Havana Kuralları (1990), ile evrensel insan haklarına ve temel özgürlüklere uygun olarak, herhangi bir biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılan çocukların korunması için BM tarafından kabul edilen asgari standartların oluşturulması amaçlamıştır. Bu kapsamda, tutuklanan çocukların kaldıkları yerlerdeki imkânların ve çocukların sahip olması gerektiği haklar ve idarenin sağlaması ve uyması gerektiği kurallar belirlenmiştir. Havana ilkeleri ile çocukların tutuldukları yerlerin planı ve fiziksel çevresi, yatışlı ıslahın rehabilite amacına uygun olarak, çocukların mahremiyetini, duygusal uyarımlarını, akranlarıyla ilişki kurmalarını ve sporla, beden eğitimiyle ve boş zamanlarla ilgili faaliyetlere katılmaya olan ihtiyaçlarını dikkate alması gerektiği; çocuğun ihtiyaç duyduğu bakım ve programın özelliği ve düzeyi hakkında tüm değerlendirmeler neticesinde çocuk için özel bir rehabilitasyon programına gerek duyulması halinde bu rehabilitasyon programını uygulayacak yetkili personel, programın amacı, süresi ile, amaçlara yaklaşırken kullanılacak vasıtaları, aşamaları ve gecikmeleri gösteren yazılı bir raporun hazırlanması gerektiği vurgulanmıştır (BM Havana Kuralları, 1990).

Yukarıda da belirtildiği üzere gerek suçta sürüklenen ve hakkında tutuklanma kararı bulunmayan ve gerekse de gözaltına alınan ya da tutuklanan çocuklar ile ilgili hazırlanan ve onaylanan belgelerde çocukların psiko-sosyal, ruhsal, duygusal ve fiziksel açıdan korunmalarının ve rehabilitasyonlarının sağlanması hususunda devletlerin yapmaları gereken uygulamalara ayrıntılı olarak değinilmiştir.

2.2. Ulusal Mevzuat

Türkiye'de çocuğun korunmasına ilişkin ulusal düzenlemelerin başında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası gelmektedir. Ailenin ve çocuğun korunmasına ve çocuk haklarına vurgu yapan 41. ve 61. maddeleri uyarınca, devlete ailenin huzur ve refahı ile özellikle annenin ve çocukların korunmasını sağlamak adına için gerekli tedbirleri alma ve teşkilatı kurma görevi vermektedir (Anayasa 41 Md; Anayasa 61. Md). Ayrıca, "Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat

ve tesisleri kurar veya kurdurur” ifadesiyle devlete çocukları her türlü istismara ve şiddete karşı koruyucu tedbirleri alma konusunda önemli görevler vermiştir.

4721 Sayılı Medeni Kanun’un 327 ve 328’inci maddelerinde ise çocuğun bakımı ve eğitimi konusunda ebeveynlerine görevler vermiştir. Buna göre, çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderlerin ebeveynleri tarafından karşılanacağı ve çocuğun 18’ini doldurması durumunda eğitimi devam ediyorsa, ebeveynlerin imkanları doğrultusunda ve çocuğun eğitimi sona erinceye kadar bakmakla yükümlü oldukları ifade edilmiştir (Medeni Kanun, 2001). Özetle Medeni Kanun, çocukların bakımı, eğitimi ve korunması gibi hususların ebeveynleri tarafından aile sistemi içerisinde karşılanmasını esas almaktadır.

Türkiye’de korunmaya muhtaç çocuklar için hazırlanan ilk kanun 27/05/1949 tarihinde resmi gazetede yayımla yürürlüğe giren 5387 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında kanundur. Bu kanunla korunmaya muhtaç çocuklara yönelik hizmetler Milli Eğitim Bakanlığı ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’na verilmiş olup ana-babasız ve ana-babası belli olmayan çocukların korunmaya muhtaç statüde olarak değerlendirilmektedir. Çocuk koruma alanında ilk kapsamlı kanunun 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu olduğu söylenebilir. 24 Mayıs 1983 tarihinde kabul edilen kanuna göre korunma ihtiyacı olan çocuk; bedensel, ruhsal ve ahlaki gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; ana veya babasız, ana ve babasız, ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen, ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen, çocuğu ifade etmektedir (2828 Sayılı Kanun, 1983).

Korunma ihtiyacı olan çocuklar kapsamında hazırlanan 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu 03/07/2005 tarihinde kabul edilmiştir. Genel olarak korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunması, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen 5395 Sayılı Kanun’nda korunma ihtiyacı olan çocuk; zihinsel, bedensel, sosyal, ahlaki, duygusal gelişimi ve kişisel güvenliği tehlikede olan, istismar veya ihmal edilen ya da herhangi bir suçun mağduru olan çocuk olarak tanımlanmıştır (5395 Sayılı Kanun, 2005).

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, çocukların sağlıklı bir aile ortamında gelişmelerinin ve toplumsallaşmalarının sağlanmasını öncelikli olarak amaçlar. Ancak, bunun mümkün olmadığı durumlarda ise çocuğun devlet koruması altında esenliklerinin sağlanması için koruyucu ve destekleyici tedbir hükümlerini belirtmektedir. Bu tedbirler (5395 Sayılı Kanun, 2005):

a) Danışmanlık Tedbiri: Ebeveynlere çocuk yetiştirmelerindeki tutum ve davranışları konusunda; çocuklara ise gelişimsel ve eğitim hayatı ile ilgili problemlerin çözümünde yol göstermeyi amaçlar.

b) Eğitim Tedbiri: Çocuğun bir eğitimine düzenli olarak devam etmesi; bir alanda meslek edinmesi için ilgili meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya bu amaçla bir ustanın yanına ya da kamu veya özel sektöre ait işyerlerinde istihdam edilmesini amaçlar.

c) Bakım Tedbiri: Çocuğun ebeveynleri tarafından bakım sorumluluğunun ihmal edilmesi durumunda korunma altına alınması ya da koruyucu aile yanına yerleştirilmesini amaçlar.

d) Sağlık Tedbiri: Çocuğun ebeveynleri tarafından sağlık ihtiyaçlarının karşılanmaması, tedavi ettirilmemesi durumunda fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisinin sağlanmasını amaçlar.

e) Barınma Tedbiri: Herhangi bir Barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamayı amaçlar.

Çocuk Koruma Kanununa göre verilen koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının uygulanması hakkında yönetmelik 24.12.2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelikte koruyucu ve destekleyici tedbirlerin hangi kurumlar tarafından ve nasıl uygulanması gerektiği konularında detaylı hükümler yer almaktadır. Bu tedbirlerin uygulama planları hazırlanarak ilgili mahkemelere onaylatılmakta olup her 3 ayda bir mahkemeye süreç raporu sunulmaktadır. Yönetmeliğin 20. ve 21. Maddeleri ile tedbir kararlarının etkinliğinin değerlendirilmesi için Bakanlıkta çocuk koruma merkez koordinasyon kurulu, illerde vali başkanlığında çocuk koruma il koordinasyon kurulları ile ilçelerde kaymakam başkanlığında çocuk koruma ilçe koordinasyon kurullarının oluşturulması amaçlanmıştır. Ayrıca yine il ve ilçelerde vaka bazında değerlendirme yapılabilmesi amacıyla çocuk koruma alt komisyon kurulları da bulunmaktadır. Oluşturulan koordinasyon kurullarına ilgili kamu kuruluşlarından katılım sağlanmakta olup tedbir kararlarının uygulanma süreçleri ve uygulanma sürecinde yer alan aksaklıklar ile çözüm önerileri değerlendirilmeye alınmaktadır. Bakım tedbiri ve danışmanlık tedbiri kapsamında Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü; eğitim tedbiri ve danışmanlık tedbiri kapsamında Milli Eğitim Müdürlüğü; sağlık tedbiri kapsamında İl Sağlık Müdürlüğü tedbir kapsamındaki çocuklar ile ilgili değerlendirme süreçlerini ve bu tedbir kararlarının daha iyi uygulanması için önerilerini komisyona sunmakta olup komisyon tarafından tedbirlerin daha verimli uygulanması konusunda verilen önerilen komisyon üyelerine sunulup onayları alınarak karara bağlanmaktadır.

Çocuk Koruma Kanunu ve ilgili diğer mevzuatlar çocuğun korunması ve esenliklerinin güvence altına alınması hususunda çok önemli faydalar sağlamakla birlikte uygulamada yaşanan bir takım sorunlar bu süreci zorlaştırabilmektedir. Baykara Acar vd (2018) tarafından Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi’nin ele alındığı çalışmada, Türkiye’de son yıllarda çocuk koruma alanında önemli ilerlemelerin sağlandığı, çocuk koruma hizmetlerinde koordinasyon mekanizmasının Çocuk Koruma Kanunu ile düzenlendiği, bu kanun ve kanun kapsamında hazırlanan yönetmeliklerin, uygulama konusunda yol gösterici niteliğe sahip olduğu ancak hizmetlerle ilgili ortak bir prosedürün olmaması, uygulamadan sorumlu personelin nitelik ve nicelik olarak yetersiz olması, tedbir kararının sonlandırılması sonrası izlemeye yönelik uygulamaların yetersiz olması gibi durumların mevzuatın uygulanmasında bazı sorunlar ortaya çıkardığını, bu nedenle çok sektörlü bir alan olduğu belirtilen çocuk koruma sisteminin amaçlarını gerçekleştirebilmesinin etkili ve verimli bir

koordinasyonla mümkün olabileceği, bu kapsamda kamu, özel, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler vb. tüm kurumların rollerinin tanımlanarak eşgüdümlü bir şekilde çalışmasının önemli olduğu vurgulanmıştır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından da yukarıda belirtilen hususlar tespit edilmiş olup bununla ilgili strateji eylem planı hazırlanmıştır. 2023-2028 Türkiye Çocuk hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planında Çocuk adalet sisteminde insan kaynağının niteliksel ve niceliksel yapısının önemli bir etken olduğu, bu alanda yeterli sayıda istihdam imkânı oluşturularak, tüm paydaşların koordinasyonu ve iş birliği ile çocuk adalet sisteminde yer alan insan kaynağının gerekli bilgi ve becerilerle donatılması, mesleki kapasitelerinin geliştirilmesinin önem arz ettiği, stratejik plan olarak “Çocuk Dostu Adalet” kavramı doğrultusunda; çocuk koruma alanında mevzuatın gözden geçirilmesi ve güçlendirilmesi, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamındaki uygulamaların etki analizinin yapılması ve analiz doğrultusunda kanunda gerekli revizyonların yapılması, çocukların her türlü istismardan korunmasına yönelik mevzuatın güçlendirilmesi, Çocuk Koruma Kanununda öngörülen, çocuklara özgü tedbirlerin uygulamasının adli mercilerce etkili izlenmesine ve uygulanmasına yönelik önlemlerin alınması, Adalet Bakanlığı bünyesinde görev yapan sosyal çalışma görevlilerinin inceleme ve değerlendirme yapabilme becerilerini desteklemek için hizmet içi eğitimlerin verilmesi hususlarında stratejik hedefler oluşturulmuştur (ASHB, 2023).

3. Korunma İhtiyacı Olan Çocukların Özellikleri ve Rekreasyon Faaliyetlerinin Çocuğun Gelişimine Etkisi

Fransızca kökenli bir kelime olan rekreasyon; insanların boş zamanlarında eğlence ve spor amacı ile gönüllü olarak katıldıkları etkinlikler olarak tanımlanmıştır (TDK, 2022). Rekreasyonla ilgili yapılan çalışmalarda, yaşam kalitesini artırdığı (Kozechian vd, 2012), ömür boyu sağlıklı yaşam davranışlarının geliştirilmesi üzerine etkili olduğu (Lee ve Heo, 2021) ifade edilmiştir.

Rekreasyon, sosyal hizmet uygulamalarına uzak bir kavram değildir. Sosyal hizmetin öncülerinden biri olan Jane Addams, arkadaşı Ellen G. Starr ile kurdukları Hull House’da rekreasyon ve spor programları ile çocukların sokak çetelerinden ve şehir içi sorunlardan uzakta sağlıklı faaliyetlere katılmaları için önemli bir yöntem geliştirdiler (Addams, 1910). Addams, kendi ifadesiyle spor ve rekreasyonun, çukurun kenarında bu kadar dikkatsizce yürüyen gençleri felaketten koruyabileceğini vurgulamıştır (Addams, 1910; Reynolds, 2017). Ayrıca Hull House’un rekreasyon ve spor çabaları, çocukların oynayabileceği oyun alanları ve yerlerin varlığını artırarak okuldan kaçmaların önüne geçebileceğini de ortaya koymuştur (Reynolds, 2017).

Eğitim, sağlık, bakım ile duygusal ve bilişsel açıdan ihmal ya da istismar edilen dezavantajlı çocuklar için korunma ihtiyacı olan çocuk kavramı kullanılmaktadır. Korunmaya ihtiyacı olan çocuklar pek çok açıdan ebeveynleri tarafından ihmal edilmektedirler. Çocukların dezavantajlı durumda olmasına neden olan sorunların kaynağının tek bir nedeni olmadığı, pek çok sorunun bu duruma neden olduğu bilinmektedir. Bunların en başında ise aile temelli sorunlar gelmektedir. Aile işlevlerindeki yetersizlikler ile ebeveynlerdeki olumsuz tutum ve davranışlar, çocukların ihmal ve istismara uğrama riskini artırdığı, ayrıca davranış sorunlarını tetiklediği ve suça sürüklenmelerine de neden olduğu ifade edilmektedir (Öğüt vd, 2020).

Şişmanlar vd (2021), tarafından sağlık tedbirli çocukların aile aidiyetleri ve ebeveyn tutumlarının incelendiği çalışmada; sınıf tekrarı yapma, olumsuz bir yaşam olayına maruz kalma, aile içi fiziksel ve sözel şiddete uğrama, parçalanmış aile sisteminde yaşama, annede ruhsal hastalık varlığı, aile üyeleri arasında suça bulaşma öyküsü kontrol grubundaki çocuklara kıyasla daha yüksek bulunurken, bu çocukların çok azının bir sosyal aktiviteye katıldığı, ebeveynlerin eğitim ve gelir düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Çocuk suçluluğunu önlemede ebeveyn izlemesi başlıklı çalışmada, çocuğu suça karışmamış olan ebeveynlerin çocuklarını takip ettikleri, onlara karşı tutumlarında demokratik oldukları, disiplin içinde daha etkili yöntemleri kullandıkları, çocuklarını sportif ve sanatsal etkinliklere yönlendirdikleri bilgisine ulaşılmıştır (Ulaş vd, 2012). Suça sürüklenen çocuklar ile yapılan başka bir çalışmada, ebeveynlerinin düşük sosyo-ekonomik düzeyde olduğu, çoğunluğunun parçalanmış aileye sahip oldukları, ders başarı seviyelerinin düşük olduğu, okula devamsızlık, terk ve öğrenim gördükleri süreçte disiplin cezası alma oranının fazla olduğu, ayrıca sportif, sanatsal ve sosyal aktiviteye katılım oranının da oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir (Dursun, 2021). Risk altındaki çocuklar hem serbest zamanlarını nitelikli bir şekilde geçirememekte hem de sportif, sanatsal ve kültürel faaliyetlere ulaşmakta zorluk çekmektedirler. Baars (2009)'a göre risk altındaki veya sosyal savunmasızlık içinde yaşayan dezavantajlı çocuklar, genellikle yetersiz gelişimsel durumlara maruz kalmakta olup bu çocukların sosyo-kültürel kaynağa ulaşma olasılığı daha düşüktür (Akt. Nobre vd, 2018). Özkok (1996)'un yaptığı çalışma da, çocukların serbest zamanlarını kaliteli geçirmeleri gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu çalışmaya göre ıslahevindeki suça sürüklenen çocukların yüzde 80'inin serbest zamanlarını gezerek, kahvehaneye giderek, alkol kullanarak veya kumar oynayarak değerlendirdikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Korunma ihtiyacı olan ve suça sürüklenen çocuklar ile yapılan yukarıdaki çalışmalarda belirtildiği üzere aile ve bireysel özelliklerin yanı sıra boş zaman etkinliklerinin de çocukların dezavantajlı hale gelmelerinde veya suça sürüklenmelerinde etkisinin olduğu vurgulanmaktadır. Çocukların boş zamanlarını nitelikli bir biçimde geçirmemeleri neticesinde oluşan diğer bir önemli sorunda teknoloji bağımlılığıdır. Teknoloji bağımlılığı bireylerde hem hareket kısıtlılığı yaparak onların fiziksel açıdan sağlık sorunu yaşamalarına neden olmakta hem de ekran bağımlısı olma riskini artırmaktadır. Lambourne vd (2011), gerek bilişsel gelişimi teşvik etmesi gerekse de obezite ile kalp-damar rahatsızlıkları gibi oluşabilecek kronik hastalık risklerini önlemesi açısından sportif faaliyetlerin çocukluk ve ergenlik döneminde oldukça önemli bir etkisinin olduğunu belirtmiştir. Karadağ ve Can Yılmaz (2022) tarafından 11-17 yaş aralığındaki 51 obez ergenle yapılan çalışmada, obezitesi olan ergenlerin kontrol grubuna göre ilk televizyon izleme yaşının daha erken olduğu ve ekran başında daha fazla vakit geçirdikleri bulunmuştur. Van Rheenen (2012) çocukların eğlence ve boş zaman etkinliklerine katılımının son yüzyılda önemli ölçüde değiştiğini vurgulayarak yapmış olduğu çalışmada çocukların fiziksel aktiviteye nazaran geçmişte olduğundan daha fazla elektronik ve beceriye dayalı etkinliklere katıldıkları sonucuna varmıştır. Yine lise öğrenimine devam eden çocukların İnternet ve sosyal medya bağımlılık düzeyleri, kullanım oranları ile

arasındaki ilişki ve etkilerinin araştırıldığı diğer bir çalışmada ise internet ve sosyal medya bağımlılığının çocukları sosyal, fiziksel ve akademik olarak etkilediği ortaya çıkmış olup yine bu çalışmada çocukların internet ve sosyal medya kullanımlarına ebeveynlerinin kısıtlama getirselere dahi zihinlerini sürekli İnternet ile meşgul ettikleri, kendilerini iletişim ve sohbet konusunda sanal ortamda daha iyi ifade edebildikleri, internet kullanımı olmadığında davranış sorunları geliştirerek sinirli tavırlar sergiledikleri, kaygı yaşadıkları ve daha fazla kullanabilmek adına internette geçirdikleri süreyi daha az söyleyerek yalan söylemek zorunda kaldıkları sonucuna ulaşmışlardır (Büyükgebiz Koca ve Tunca, 2020).

Çocukluk dönemi gelişimsel açıdan pek çok sorunu beraberinde getirmektedir. Bu dönemde oluşan çocuktaki davranış sorunları geçici ve tolere edilebilir bir durumda ise çocuk bu süreci ufak hasarlarla atlatabilir ancak bu sorunların ciddi boyutlara ulaşması çocuğun geleceğini de etkileyebilir. Çocuğun şu anki ve gelecek yaşantısını etkileyebilecek en büyük sorunların en başında kuşkusuz ki onun madde kullanması ve suça sürüklenmesi gelmektedir. Sportif ve rekreasyon faaliyetlerinin diğer bir özelliği de bireyin suç teşkil edecek davranışlardan korumasıdır. Spor ve boş zaman etkinliklerine katılımın gençleri suçlu davranışlardan caydırdığı hipotezine yönelik güçlü teorik destek bulunmaktadır. Avustralya Kriminoloji Departmanı, Spor İşleri Komisyonu ve Aborjin İşleri Departmanı tarafından yaptırılan spor ve rekreasyonun gençler arasında suç teşkil eden davranışlar üzerindeki etkisini inceleyen çalışmada spor ve rekreasyonun suç teşkil eden davranışların azaltılmasında rol oynama kabiliyetine sahip olduğu ile ilgili yeterli gerçeklere sahip bulunduğu bulunmuştur (Mason ve Wilson, 1988). Tekgöz Obuz (2019) tarafından haklarında danışmanlık tedbir kararı verilen suça sürüklen çocuklar ile yapılan çalışmada; çocukların çeşitli sportif ve sosyal faaliyetlere yönlendirilmelerinin onlar açısından büyük katkısı olacağı, çocukların ailelerinin, tek başına bunun önemini anlamayabileceği, bu nedenle danışmanlık tedbiri uygulayan meslek elemanının hem çocukları hem de ebeveynlerini çeşitli sportif ve sosyal faaliyetlere katılmanın önemi konusunda bilinçlendirerek, çocukların enerjilerini bu alanlarda boşaltmalarını sağlamanın, suç davranışının tekrarlanmasını azaltacağını vurgulamıştır. Yine Rekreasyon faaliyetlerinin kişinin bağımlılık yapıcı maddelerden koruyucu etkisi olduğu da bilinmektedir. Zill vd (1995), tarafından yapılan çalışmada okul sponsorluğundaki etkinliklere katılmayan öğrencilerin uyuşturucu kullanma olasılıklarının yüzde 49, sigara içme olasılıklarının yüzde 35 ve tutuklanma olasılıklarının yüzde 27 daha yüksek olduğunu, sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin, katılmayanlara göre son yıllarında okulu bırakma veya sigara içme olasılığının daha düşük olduğunu, sanat ve müzik etkinliklerine katılanların 12. sınıfa kadar okulu bırakma, tutuklanma, sigara içme, uyuşturucu kullanma veya aşırı içki içme olasılıkları önemli ölçüde daha düşük olduğunu bulmuşlardır (Akt. Weinstein vd, 2014). Danimarka'da 15-16 yaş aralığında 2488 ergen ile yapılan çalışmada ise birden fazla sosyal aktivite ile meşgul olmanın daha az ruhsal sorun ve madde bağımlılığı ile ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır (Santini vd, 2020).

Spor, sanat ve kültürel etkinliklerin çocukların zihinsel, bilişsel ve sosyal gelişimi üzerine pek çok önemli katkıları vardır. Bu faaliyetler çocukların boş zamanlarının nitelikli bir biçimde değerlendirilmesi açısından

oldukça önemlidir. Bir sanat faaliyeti olan müzik çocukları hem duygusal olarak rahatlamakta, hem de onlardaki çekingenlik, endişe, saldırganlık ve güvensizlik gibi gelişimlerinin etkileyen olumsuz duygu ve davranışlarından kurtarmaktadır (Deleş ve Kaytez, 2020).

Gilligan (1999), yeteneklerine ve ilgi alanlarına rehberlik ederek çocukların ve gençlerin dayanıklılığını artırmak konulu çalışmasında bireysel düzeyde, spor, sanat, müzik ve hobilerle uğraşmanın ergenlik döneminde işlevsellik ve esenliği artırdığına vurgu yaparak ergenlere rehberlik edilmesi sayesinde kuracağı yeni sosyal ilişkiler ile ergenin potansiyelinin besleneceği, benlik saygısının geliştirilebileceği ve ruh sağlığının güçlendirebileceğini belirtmiştir. Go vd (2017) tarafından yapılan çalışmada spor, sanat ve müziğin davranış problemlerine karşı koruyucu bir faktör olduğu bu nedenle ergenlerin yetenek ve ilgilerini geliştirmek için finansal kaynaklara yatırım yapmanın önemine vurgu yapılmıştır.

Albayrak'ın (2020) dezavantajlı çocuklarla yaptığı çalışmada, sporun fiziksel bir aktivitenin yanı sıra bireylerin gelişimlerini biyo-psiko-sosyal açıdan etkileyen bir araç olduğu, ayrıca spor faaliyetlerinin bireylerin sosyal dışlanmasını engelleyip, sorunlu davranışlardan uzaklaştırıcı etkisinin de olduğunu belirtmiştir.

Bayoğlu'nun Erzurum'da danışmanlık tedbiri uygulanan 106 çocukla ve ÇODEM'de koruma altında bulunan 108 çocukla yaptığı çalışma sonunda sokakta çalışan ve her türlü istismar ve suçta karşı açık bir hedef halinde bulunan çocuklar için çeşitli çalışmalar yapılabileceği, okul programı içerisinde sosyal aktivitelere de yer verilerek, özellikle de erkek çocukların ve gençlerin enerjilerini uygun yollarla harcamalarının sağlanabileceği ve sosyal aktivitelere kendilerini gösterme fırsatı sunulabileceği önerilmiştir (Bayoğlu, 2013).

Sportif, sosyal, sanatsal ve kültürel faaliyetlere aktif olarak katılan çocukların ruhsal açıdan da daha sağlıklı oldukları konusunda pek çok çalışma yapılmıştır. Haklarında mahkemece danışmanlık tedbiri uygulanmasına hükmedilen ergenlerin depresyon düzeyleri, anne-baba tutumları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelendiği tez çalışmasında 100 adölesandan 72'sinin depresyon puanı aldığı bulgusu elde edilmiştir (Güneş, 2015). Babiss ve Gangwisch (2009), spora katılımın ergenleri benlik saygısını ve sosyal desteği artırarak depresyondan ve intihar düşüncesinden koruduğunu bulmuşlardır. Yine Finlandiya'da yapılan oldukça kapsamlı boylamsal bir çalışmada 15-16 yaşındaki çocukların 16 yıllık sağlık sistemlerindeki kayıtlarına bakılarak yapılan çalışmada yüksek düzeyde psikolojik belirtiler, ergenlik döneminde sosyal olarak düşük düzeyli boş zaman etkinliklerine katılımı ilişkili olduğu, boş zaman etkinliğinin (sportif faaliyetler, sanat, izcilik, kitap okuma, müzik dinleme), ergenlikteki psikolojik belirtiler ile erken yetişkinlikteki psikiyatrik bozukluklar arasında aracı bir bağlantı olduğu, ergenlik döneminde sosyal etkileşimlere göre farklılık gösteren serbest zaman etkinliklerinin, ergenin psikolojik belirtileri ile daha sonra ortaya çıkan psikiyatrik bozukluklar arasında aracılık görevi olduğuna dair yeni bilgiler ortaya çıkardığı belirtilerek ergenlik döneminde sosyal olarak aktif boş zaman faaliyetlerine katılım daha iyi uzun vadeli zihinsel sağlıkla ilişkiliyken, sosyal olarak aktif olmayan boş zaman, daha sonra oluşacak olan psikiyatrik

morbidite olasılığı ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Timonen vd, 2022). Bu çalışma sonuçlarına göre psikiyatrik bozuklukları önlemek için, toplumda bu tür boş zaman etkinliklerinin artırılması şiddetle tavsiye edilmiştir. Bireyin sağlıklı toplumsallaşması için biyo-psiko-sosyal yönden sağlıklı olması, aile üyeleri tarafından temel ihtiyaçlarının karşılanması ve toplumun norm ve kurallarına aktif katılım ile uyum sağlaması gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında rekreasyon, sportif ve sanatsal faaliyetlere katılımın hem birey açısından hem de toplum açısından da pek çok faydası bulunmaktadır. Aykara ve Albayrak (2016) tarafından yapılan çalışmada sporun çocukların kişilik gelişimi, günlük yaşam aktivitelerini düzen içerisinde sürdürmeye çalışma ve toplum kurallarına uyum göstermeye çalışma konularında katkıları olduğu, ayrıca sporun olumlu tutum ve davranışlara katkısı ile bireyin aileleri ve çevreleri ile hem ilişkilerinin daha olumlu yönde gelişmesine neden olduğu, hem de özgüvenlerine katkıda bulunduğunu, yine çocukların spor etkinliklerinde birlikte yer aldıkları arkadaşları ve öğretmenleri ile ilişkileri ve birbirleri arasında güven duygularının artmasına katkıda bulunduğunu ortaya çıkarmışlardır.

Rekreasyona dayalı okul sonrası programlar, pasif boş zamanları aktif boş zamanlarla değiştirerek gençlerin gelişimini olumlu yönde etkileme konusunda önemli bir potansiyele sahiptir (Weinstein vd, 2014). Kostyrka-Allchorne vd (2020) tarafından 520 ebeveyn, 3 ila 11 yaşındaki çocukları hakkında psikopatoloji belirtileri, medya kullanımı, spor, sosyal kulüplere katılım kapsamında yaptıkları çalışmada spora katılım ile duygusal problemler arasında negatif ilişki, medya kullanımı ile davranış sorunları arasında da pozitif ilişki tespit ederek sportif ve sosyal faaliyetlerin önemine vurgu yapmışlardır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kuruluşlarda korunma ve bakım altında bulunan çocuklar için sportif ve rekreasyon faaliyetlerine katılım sağlamaları hususlarında gerekli önlemlerin alınması ve ilgili komisyonların oluşturulması için ilgili yönetmeliklere maddeler eklenmiştir.

6 Eylül 2022 Tarih ve 31945 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmelik ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren korunma ihtiyacı olan çocukların korunma ve bakım altında bulunduğu kuruluşların çalışma usulleri belirlenmiştir. İlgili yönetmeliğin 12. maddesinde kuruluşlardaki çocukların sosyo-kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlere dâhil olmalarını planlanması ve de katılım sonrası uygulama süreç ve sonuçlarını değerlendirmek için bir komisyon kurulması sağlanmıştır. 13. maddesinde sosyal servisin görevleri arasına sosyal, kültürel, sanatsal ve eğitsel etkinliklerin düzenlenmesi sağlanmıştır. 28. maddesinde psiko-sosyal destek hizmetler kapsamında çocukların düşünce ve önerileri de değerlendirilip bu hususlar dikkate alınarak onların müzik, spor, tiyatro, resim ve ilgili diğer faaliyetlerden; kamuya bağlı veya özel kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenecek kurslardan faydalandırılmaları amaçlanmıştır. Bu maddede çocukların katılacakları aktiviteler, kuruluş bünyesinde oluşturulan koordinasyon komisyonunca çocukların ilgi ve yetenekleri doğrultusunda belirlenmesi yine her çocuğun en az bir faaliyete aktif katılımın olması ve de sorumluluk almasının sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Aynı

yönetmeliğin günlük yaşam programı ve çocuğun hayata hazırlanmasına yönelik hükümlerin bulunduğu 30/2 ve 3. maddelerinde ise çocukların sportif, sanatsal, akademik ve mesleki açıdan yeteneklerinin değerlendirilmesi, çocukların ilgili oldukları alanlar, beceri ve yeteneklerine de uygun olarak akademik, sportif, sanatsal ve mesleki faaliyetlere yönlendirilmesi ve gerekli desteğin sağlanması; çocukların görüş ve önerileri ile yetenekleri doğrultusunda spor, müzik, tiyatro, izcilik, resim ve diğer etkinliklerden, kamuya bağlı veya özel kuruluşlarca yürütülen kurslardan faydalandırılmalarının sağlanması, her çocuğun en az bir yabancı dil öğrenmesi, bir müzik aleti kullanması ve bir spor dalında aktif katılımı ile sorumluluk almasının sağlanması gerektiği vurgulanmıştır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığı arasında Türkiye Sportif Yetenek Taraması ve Spora Yönlendirme Projesi iş birliği protokolü imzalandığı, bu protokol ile Bakanlığa bağlı Çocuk Evlerinde korunma ve bakım altında bulunan 7-12 yaş grubundaki çocukların spor yeteneklerinin tespiti için 81 ilde tarama yapıldığı, yapılan test ve ölçümler ile 38 olimpik branşta çocukların hangi spora yatkın olduğu belirlenerek, her bir çocuk için spor karnesinin düzenlendiği, yapılan tarama sonucu spora yetenekli olduğu tespit edilen 2769 çocuğun başarılı oldukları branşlara yönlendirildiği, Bakanlığın çocuk evlerinde yetişen çocuklardan 14'ü milli takımda olduğu, yine korunma ve bakım altında bulunan 13 bin 341 çocuktan 2394'ünün lisanslı spor, 2293'ünün ise lisanssız olarak sporla ilgilendiği belirtilmiştir (ASHB, 2023).

Yukarıda belirtildiği üzere mahkeme kararı ile hakkında bakım tedbir kararı alınıp ailesinden alınarak kurum bakımında korunma ve bakım altında bulunan çocuklara sunulan rekreasyon, sportif ve sanatsal çalışmalarına ilişkin mevzuatın oluşturulduğu ve bu alanda hem mevzuat kapsamında hem de diğer bakanlıklarla yapılan protokollerle çocukların rekreasyon, sportif ve sanatsal faaliyetlere yönlendirildiği görülmektedir.

Çocuk Koruma Kanununun 4-e maddesinde *“çocuğun, ailesinin, ilgililerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içinde çalışmaları”* ile 4- j maddesinde *“tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi, kararların verilmesinde ve uygulanmasında toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması”* gerektiği, koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının düzenlendiği 5. Maddede ise *“Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirler”* olduğu belirtilerek çocukların aile sistemi içerisinde desteklenmesi amaç edinilmiştir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından hazırlanan 2023-2028 Türkiye Çocuk hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planında korunmaya ihtiyacı olan çocukların sağlıklı bir şekilde yaşamlarını sürdürebilmeleri için aile bütünlüğü içerisinde desteklenmesi ve bakımının sağlanması ve kurum bakımında olan çocukların da ailelerinin yanlarına döndürülmesine yönelik uygulamaların geliştirilmesinin temel politika olarak benimsendiği belirtilmiştir (ASHB, 2023). Ancak ihmal ya da istismar edildiği gerekçesiyle kuruma bildiri yapılan ve bunun neticesinde kurum tarafından yapılan sosyal inceleme neticesinde ailesi yanında

kalmasında herhangi bir sakınca olmadığı gerekçesi ile bakım tedbiri alınmasına gerek duyulmayan çocuklara ise bakım tedbiri dışında gerek görülmesi halinde sağlık, eğitim ve danışmanlık tedbiri alınması önerilebilmektedir. Bu çocuklara yönelik sağlık, eğitim ve danışmanlık tedbiri dışında rekreasyon ve spor faaliyetlerinden faydalandırılmaları için herhangi bir yasal düzenleme yapılmamıştır. Bu çocukların da boş zamanlarının planlı bir şekilde düzenlenerek rekreasyon ve spor faaliyetlerinden faydalandırılmalarının sağlanması önem arz etmektedir.

4. Rekreasyon ve Spor Tedbiri

Rekreasyon ve spor tedbiri, çocukların ailesi yanında desteklenerek, biyo-psiko-sosyal gelişimlerini güçlendirmek amacıyla ilgi ve yetenekleri doğrultusunda rekreasyon, sportif ya da sanatsal faaliyetten faydalandırılmalarına yönelik bir tedbir olarak tanımlanabilir. Bu tedbir kararının Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığında, alanında uzman personeller tarafından yürütülmesi öngörülmektedir. Tedbir kararının uygulanmasından sorumlu olacak kurumlar standartlar, uygulama esasları ve değerlendirme ölçütlerini kendileri belirleyerek kurum politikalarının bir parçası haline getirebilirler. Spor ve rekreasyon tedbiri, çocuğun durumu ve ihtiyacına göre tek başına da uygulanabileceği gibi, gerektiğinde danışmanlık, eğitim ve sağlık tedbirleri ile birlikte de uygulanabilecektir.

Yabancı literatürde, doğrudan rekreasyon ve spor tedbirine ilişkin herhangi bir yayına rastlanılamamakla birlikte, taraf devletlere çocukların oyun oynama, çeşitli kültürel, rekreasyonel ve sanatsal faaliyetlere katılma fırsatını sağlama görevi veren Çocuk Hakları Sözleşmesini 31. maddesinin, taraf devletlerin çocuk koruma mevzuatını şekillendirdiği söylenebilir. Örneğin Birleşik Krallık Çocuk Koruma Kanununun 10. Maddesi, her yerel yönetime için ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde çocukların fiziksel, zihinsel ve duygusal esenliklerini sağlama, onları olası ihmal ve istismardan koruma, eğitim, öğretim ve rekreasyondan faydalandırma gibi görevler vermiştir (Children Act, 2004).

Rekreasyon ve spor tedbirinin Çocuk Koruma Kanununa eklenmesi ile birlikte, bu tedbirden sorumlu olması gerektiği düşünülen Millî Eğitim, Gençlik ve Spor ile Kültür ve Turizm Bakanlıklarının da gerek Bakanlık (ASHB), gerekse il ve ilçe düzeyinde oluşturulan çocuk koruma merkez koordinasyon kurullarında, tıpkı diğer tedbir kararlarının uygulanmasından sorumlu olan kamu kurum ve kuruluşları gibi daimi üyesi olmaları öngörülmektedir. Ayrıca il ve ilçelerde vaka bazında değerlendirme yapılabilmesi amacıyla oluşturulan çocuk koruma alt komisyon kurullarına da aktif katılım sağlayarak, olgu bazında çocukların rehabilitasyonlarının sağlanması yönünde yapılacak çalışmalara ve alınacak kararlara eşlik etmeleri gerektiği de düşünülmektedir.

Tedbir kararının alınma ve uygulanma sürecinin aşamaları şu şekilde düşünülebilir. Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünde görevli sosyal hizmet uzmanı, bildirim yapılan çocuğa ilişkin sosyal inceleme sürecinde çocuğun ailesi yanında kalmasında herhangi bir sakınca olmadığı, ailenin ve çocuğun desteklenmesi

durumunda var olan ihmalin ya da olumsuz durumun ortadan kalkacağı yönünde kanaati oluştuğunda, çocuğun diğer tedbirler ile birlikte (danışmanlık, eğitim, sağlık tedbiri) veya sadece rekreasyon ve spor tedbirine ihtiyacı olduğu ve bu yönde desteklenmesine yönelik görüşünü sosyal inceleme raporunda gerekçelendirerek çocuk hakkında rekreasyon ve spor tedbiri alınması için ilgili mahkemeye başvuru yapar. Sosyal hizmet uzmanı; ihmal hususunda ayrıntılı değerlendirmesini yaparken rekreasyon ve spor tedbiri için de; çocuk, ebeveynleri ve çocuğun öğrenim gördüğü okuldaki öğretmenleriyle çocuğun hangi alanlarda yetenekli olduğu ve hangi alanda kendisini geliştirmek istediği hususunda ayrıntılı bilgi alarak, hazırlamış olduğu sosyal inceleme raporunu ilgili mahkemeye sunar. İlgili mahkemece yapılan değerlendirmede çocuğun önerilen tedbirden yararlandırılmasının uygun bulunması durumunda bu karar hüküm altına alınır. İlgili mahkeme, rekreasyon ve spor tedbir kararının uygulanması için ilgili kararı Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Milli Eğitim İl Müdürlüğü ve Kültür ve Turizm İl Müdürlüğüne gönderir. Tedbir kararının uygulanması kapsamında görevlendirilen müzik öğretmeni, resim öğretmeni, beden eğitimi öğretmeni, spor eğitmenleri, tiyatro eğitmenleri, satranç, robotik kodlama eğitmenleri vb. uzman kişilerden oluşan komisyon çocuğun ilgisi, düzeyi ve yetenekleri doğrultusunda değerlendirerek tedbir kararının hangi kurum ya da kurumlar tarafından yerine getirileceğini, çocuğun hangi faaliyet/faaliyetlerden faydalandırılacağını ayrıntılı olarak hazırlanan uygulama planı dâhilinde ilgili mahkemeye bildirir. Uygulama planı ilgili mahkeme tarafından onaylandıktan sonra, tedbir kararını uygulayacak olan kurum/kuruluş ya da kurumlar/kuruluşlar çocuğun faaliyetlere katılmasını sağlarlar. Komisyon, yapılan değerlendirmeler sonucunda çocuğun tedbir kararına ihtiyacı olmadığı kanaatine varması durumunda, alınan tedbir kararının kaldırılması için ilgili mahkemeye başvurabilir.

5. Sonuç

Çocukların boş zamanlarının sağlıklı ve nitelikli bir şekilde değerlendirilmesi öncelikli olarak ebeveynlerinin sorumluluğundadır ve çocukların bu hakkı ulusal ve uluslararası mevzuat kapsamında güvence altına alınmıştır. Ancak korunma ihtiyacı olan çocuklar ile ilgili yapılan çeşitli çalışmalarda da ortaya çıktığı gibi bu çocuklar temel ihtiyaçlarının ebeveynleri tarafından karşılanmadığı/karşılanamadığı ailelerde yaşamlarını sürdürmektedirler. Korunma ihtiyacı olan çocuğun ailesinin yanında kalmasının biyo-psiko-sosyal gelişimi açısından riskli olduğunun belirlenmesi durumunda ise son çare olarak bu barınma ve bakım tedbirine başvurulabilmektedir. Haklarında bakım tedbir kararı alınarak kurum bakımına yerleştirilen çocukların tüm ihtiyaçları kurum tarafından karşılanmaktadır. Benzer şekilde koruyucu aile yanına yerleştirilen çocukların sportif, sanatsal vb. etkinlikleri içeren kurslara katılmaları durumunda ücretleri Bakanlık bütçesinden karşılanmaktadır. Çocukların fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişimi açısından rekreasyonel ve sportif faaliyetlere katılmaları; barınma, eğitim ve sağlık ihtiyaçları kadar önem arz etmektedir. Ayrıca bu faaliyetlerin çocukları pek çok riskten ve zararlı alışkanlıklardan korudukları bilinmektedir. Gerek bakanlık düzeyinde gerekse de iller düzeyinde kurum bakımında olan çocukların bu tür faaliyetlere katılmaları yönünde çalışmaların

bulunmaktadır. Ancak 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında yapılan incelemeler ve değerlendirmeler neticesinde kurum bakımına alınmasına gerek duyulmayıp, ailesi yanında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı uygulanması uygun görülen çocukların rekreasyonel, sportif ve kültürel faaliyetlerden faydalanabilmelerine imkân sağlayan bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Bu amaçla Çocuk Koruma Kanununa eklenecek sportif ve rekreasyon tedbiriyle, bu çocukların da diğer tedbir kararlarında olduğu gibi çocuk özelinde yapılacak değerlendirmeler neticesinde uygulama planı dahilinde bu faaliyetlere katılmaları sağlanacaktır. Tedbir kararı sosyal hizmet uzmanlarının hazırlayacağı sosyal inceleme raporu sonucunda mahkeme kararıyla alınacak olup, Gençlik ve Spor Bakanlığında spor eğitimi, Milli Eğitim Bakanlığında gerek okullardaki gerekse bilim ve sanat eğitim merkezlerindeki (BİLSEM) müzik, resim ve beden eğitimi öğretmenleri ile Kültür ve Turizm Bakanlığında tiyatro ve müzik eğitimi tarafından uygulama planı dahilinde tedbir kararının yerine getirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir. Ayrıca 5395 Sayılı Kanunda bahsi geçen tedbir kararlarının uygulanmasında “Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik” hükümlerince hareket edildiğinden, bu yönetmeliğe rekreasyon ve spor tedbirine ilişkin maddelerin eklenmesi, tedbir kararının uygulanmasından sorumlu olacağı düşünülen Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı gibi bakanlıklar arasında görev ve sorumlulukların paylaşılması uygun olacaktır. Böylelikle çocuk özelinde, çocuğun ilgi ve yetenekleri doğrultusunda sportif, sanatsal ve kültürel faaliyetlere yönlendirilerek, onların olası risk ve tehlikelere karşı sağlıklı bir şekilde boş zamanlarını değerlendirmeleri sağlanacaktır.

Kaynakça

- Addams, J. (1912) "Twenty Years at Hull House with Autobiographical Notes" [http://livinghistoryofillinois.com/pdf_files/Twenty Years at Hull House by Jane Addams 1912 .pdf](http://livinghistoryofillinois.com/pdf_files/Twenty_Years_at_Hull_House_by_Jane_Addams_1912.pdf) Erişim: 12/11/2022
- Açikel Gülel, E. & Daşbaş, S. (2019). Suça sürüklenmiş erkek çocuklarda aile aidiyeti ve yaşam doyumu ilişkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30 (3) , 965-987. DOI: 10.33417/tsh.622589
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2023).2023-2028 Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı, <https://www.aile.gov.tr/media/132816/turkiye-c-ocuk-haklari-strateji-belgesi-ve-eylem-planı-2023-2028-dijital.pdf>Erişim: 07/06/2023.
- Albayrak, H. (2020). Dezavantajlı çocuklar için spor faaliyetlerinin öneminin eleştirel teori bakış açısıyla ele alınması. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 20 (1), 67-89.
- Aykara, A., ve Albayrak, H. (2016). Olumlu gençlik gelişimi yaklaşımı açısından spor etkinliklerine katılımın gençlere yansımaları, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 27 (1), 77 – 100.
- Babiss, L. A., & Gangwisch, J. E. (2009). Sports participation as a protective factor against depression and suicidal ideation in adolescents as mediated by self-esteem and social support. *Journal of Developmental Behavioral Pediatrics*, 30(5), 376–384. Doi: 10.1097/DBP.0b013e3181b33659
- Baykara Acar, Y., Acar, H., Berghan, S. (2018) Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi Sorunlar ve Savunu Alanları, Uluslararası Çocuk Merkezi, 2018
- Bayoğlu, F. (2013). Danışmanlık tedbiri alan çocuklar ile suça sürüklenme riski bulunan çocukların kişisel ve sosyal değişkenler açısından karşılaştırılması, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Erzurum.
- Birleşmiş Milletler (1989). Çocuk Hakları Sözleşmesi <https://www.unicef.org/turkiye/en/convention-rights-child>Erişim: 24/11/2022
- Birleşmiş Milletler (1985) Pekin (Beijing) Kuralları. *Türkiye’de Çocuklar İçin Adalet, Çocuk Adalet Sistemi Çalışanları Eğitim Programları*, Uluslararası Çocuk Mevzuatı, Kasım 2013, Ankara
- Birleşmiş Milletler Riyad İlkeleri (1990). *Türkiye’de Çocuklar İçin Adalet, Çocuk Adalet Sistemi Çalışanları Eğitim Programları*, Uluslararası Çocuk Mevzuatı, Kasım 2013, Ankara
- Birleşmiş Milletler Havana Kuralları (1990). *Türkiye’de Çocuklar İçin Adalet, Çocuk Adalet Sistemi Çalışanları Eğitim Programları*, Uluslararası Çocuk Mevzuatı, Kasım 2013, Ankara
- Birleşmiş Milletler (2019) Birleşmiş Milletler Nüfus Beklentileri.
- Büyükgebiz Koca, E., ve Tunca, M.Z. (2020). İnternet ve sosyal medya bağımlılığının öğrenciler üzerindeki etkilerine dair bir araştırma. *Alanya Akademik Bakış*, 4(1), Sayfa No. 77-103.
- Deleş, B. ve Kaytez, N. (2020). Çocuk gelişiminde müziğin yeri ve önemi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7 (10), 133-142.
- Dursun, Y. (2021). Suça sürüklenen çocukların bağlanma stilleri ve aile aidiyetleri. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 1-29.
- Fazlıoğlu, E.A. (2019). Sağlık tedbiri uygulaması kapsamında çocuk ruh sağlığı ve hastalıkları polikliğine yönlendirilen çocukların ve ailelerinin psikososyal özelliklerinin sosyal hizmet perspektifinden değerlendirilmesi, *Yayımlanmış yüksek lisans tezi*. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Gilligan, R. (1999). Enhancing the resilience of children and young people in public care by mentoring their talents and interests. *Child and Family Social Work*, 4, 187–196.

- Güneş, Ö. (2015). 5395 sayılı çocuk koruma kanunu kapsamında danışmanlık tedbiri uygulanan adölesanların depresyon düzeyleriyle anne-baba tutumları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. İstanbul Arel Üniversitesi.
- Go, M., Chu, C. M., Barlas, J., ve Chng, G. S. (2017). The role of strengths in anger and conduct problems in maltreated adolescents. *Child Abuse & Neglect*, 67, 22–31. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.01.028>
- Hüseyinoğlu, S. (2017) Korunmaya muhtaç çocukların koruma altına alınma nedenleri: İstanbul örneği, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karadağ, M., ve Can Yılmaz, G. (2022) Ekran süresi ve anne eğitim seviyesinin ergenlerde obezite gelişimine etkisi, *Van Tıp Dergisi*, 29(1):19-26, 2022 DOI:10.5505/vtd.2022.44538
- Katarzyna Kostyrka-Allchorne, Nicholas R Cooper, Andrew Simpson, Edmund J S Sonuga-Barke (2020) Children's mental health and recreation: Limited evidence for associations with screen use, *Acta Paediatrica* 2020, 109 (12): 2648-2655, First published: 09 April 2020, <https://doi.org/10.1111/apa.15292>
- Kozechian, H., Heidary, A., Saiah, A., Heidary, M. (2012). Campus recreation worldwide: a literature review. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 2(4), 132–139.
- Lambourne, K., ve Donnelly, J. E. (2011). The role of physical activity in pediatric obesity. *Pediatric Clinics of North America*, 58(6), 1481–1491.
- League of Nations (1924). Geneva Declaration of the Rights of the Child, <http://www.un-documents.net/gdrc1924.htm> Erişim: 18/11/2022.
- Lee, H., ve Heo, S. (2021). Benefits of leisure activities for the quality of life of older South Korean adults. *Leisure Studies*, 40(2), 199–211.
- Mason, G., ve Wilson, P. (1988). An assessment of the impact of sport and recreation upon aboriginal and non-aboriginal youth offenders. Canberra: Australian Institute of Criminology. <https://www.aic.gov.au/publications/archive/archive-81>
- Nobre, G. C., Valentini, N. C., & Nobre, F. S. S. (2018). Fundamental motor skills, nutritional status, perceived competence, and school performance of Brazilian children in social vulnerability: Gender comparison. *Child Abuse & Neglect*, 80, 335–345. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.04.007>.
- Öğüt, O., Dursun, Y., Şişmanlar, Ş.G., Coşkun, A., Sarı, U., (2020) Suça sürüklenen çocukların sosyo-demografik özellikleri, algılanan aile işlevselliğinin ve anne-baba tutumlarının suçasürüklenme üzerine etkisinin değerlendirilmesi, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*; 21(5):531-536
- Reynolds, J. F. (2017). Jane addams' forgotten legacy: recreation and sport. *Journal of Issues in Intercollegiate Athletics*, 2017 Special Issue p.11-18. http://csri-ijia.org/wp-content/uploads/2017/07/JIIA_2017_SI_01.pdf
- Sarı, U. (2018). Kocaeli Üniversitesi Çocuk Ergen Psikiyatrisine Başvuran Sağlık Tedbirli Hastaların Sosyo-demografik Risk Faktörlerinin ve Ruhsal Tanılarının İncelenmesi. *Tıpta Uzmanlık Tezi*, Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Şişmanlar, Ş.G., Dursun, Y., Ünverdi, G., Olgun, N.N., Coşkun, A. (2022) Sağlık Tedbiri Kararı Bulunan Çocuklarda Aile Aidiyeti ile İlişkili Etkenler, *Nöro Psikiyatri Arşivi* 2022;59:303–308 <https://doi.org/10.29399/npa.27915>
- T.C. Resmî Gazete, 15/07/2015 Tarihli 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf>
- T.C. Resmî Gazete, 22/11/2001 Tarihli 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf>

- T.C. Resmî Gazete, 24/05/1983 Tarihli 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2828.pdf>
- TDK Sözlük (2022). "Rekreasyon", <https://sozluk.gov.tr> Erişim: 11/11/2022.
- Tekgöz Obuz, A.(2019). Ekolojik sistem yaklaşımı kapsamında suça sürüklenen ve hakkında danışmanlık tedbir kararı verilen çocuklara yönelik nitel çalışma, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Timonen, J., Niemelä, M., Hakko H., Alakokkare A. & Räsänen S. (2022). Social leisure time activities as a mediating link between self-reported psychological symptoms in adolescence and psychiatric morbidity by young adulthood: the Northern Finland 1986 Birth Cohort study. *European Child & Adolescent Psychiatry*, November 2022, Issue 7. <https://doi.org/10.1007/s00787-022-02107-2,2>
- Turan, N. (2012) *Birey ve Aileler ile Sosyal Hizmet*, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını, Ankara.
- TÜİK, (2022a). TÜİK Haber Bülteni, Tarih:06.07.2022 Sayı:45552 Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları
- TÜİK (2022b). TÜİK Haber Bülteni, Tarih:20.04.2022 Sayı:45633 Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları
- UK Legislation (2004). Children Act 2004. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/31/section/10> Erişim: 16/06/2023
- Ulaş, G.Ö., Demirtaş, G., Zorbaz, S. ve Kızıldağ, S. (2012). Çocuk suçluluğunu önlemede ebeveyn izlemesi. *Uluslararası Çocuklar için Adalet Sempozyumu, Koruma/Önleme Oturumları*, s.20, Ankara.
- UNFPA (2019). State of world population 2019 - Unfinished business the pursuit of rights and choices for all. https://turkiye.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/SWP19%20-%20EN%20report-web-%204%20April_6.pdf, Erişim: 22/10/2022
- Weinstein, M.B., Fuller, K., Mulrooney, T., Koch, G. (2014). *The benefits of recreational programming on juvenile crime reduction: A review of literature and data*. Retrieved from https://www.nccu.edu/formsdocs/proxy.cfm?file_id=2907Erişim: 26/10/2022
- Van Rhee, D. 2012. A century of historical change in the game preferences of American children. *Journal of American Folklore* 125 (498): 411–443. doi: 10.5406/jamerfolk.125.498.0411
- Yavuz, C. (2016) Korunmaya muhtaç çocukların, koruma ve bakım altın alınma nedenleri, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.